

Вісник Маріупольського державного університету
Серія: Філологія
Збірник наукових праць
Видається 2 рази на рік
Заснований у 2008 р.

Видання включено до міжнародної спеціалізованої наукометричної бази даних **Index Copernicus International sp.z o.o.** та міжнародної наукометричної бази даних «**Російський індекс научного цитування**» (**РИНЦ**), а також до фонду наукової електронної бібліотеки «**Киберленинка**»

Затверджено до друку Вченою радою МДУ (протокол № 10 від 29.05.2019 р.)

Головна редколегія:

Головний редактор – доктор філологічних наук, професор, декан факультету іноземних мов Маріупольського державного університету Олена Георгіївна Павленко.

Заступник головного редактора – доктор філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Маріупольського державного університету Наталія Андріївна Городнюк.

Відповідальний секретар – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри італійської філології Маріупольського державного університету Наталія Миколаївна Лоскутова.

Відповідальний за англійськомовний супровід – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри італійської філології Маріупольського державного університету Мараховська Наталя Владиславівна.

Члени редакційної колегії:

Безчотнікова С. В., д-р філол. наук, професор (Маріупольський державний університет);

Вінтонів М. О., д-р філол. наук, професор (Інститут філології Київського університету імені Бориса Грінченка);

Грива Е., д-р філософії, професор (Університет Західної Македонії, м. Козані, Грецька Республіка);

Гутнікова А. В., канд. філол. наук, доцент (Маріупольський державний університет);

Ілліюматі Поркарі К., д-р філософії, професор (Римський університет Тор Вергата, Італійська Республіка);

Кіклевич О. К., д-р філол. наук, професор (Вармінсько-Мазурський університет, м. Ольштин, Польща);

Ковалів Ю. І., д-р філол. наук, професор (Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка);

Ленська С. В., д-р філол. наук, доцент (Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка);

Ліпіна В. І., д-р філол. наук, професор (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара);

Луценко Л. О., канд. філол. наук, доцент (Криворізький державний педагогічний університет);

Махачашвілі Р. К., д-р філол. наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка);

Маркос Х. М., д-р філософ. і філол. наук, професор (Університет Уні Норте, м. Асунсьон, Республіка Парагвай);

Петров О. О., канд. філол. наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського);

Почепцов Г. Г., д-р філол. наук, професор (Маріупольський державний університет);

Проценко І., д-р філософії, професор (Університет Уні Норте, м. Асунсьон, Республіка Парагвай);

Теджасвіні Н., д-р філософії, професор (Університет Ліннань, Гонконг).

Засновник Маріупольський державний університет
87548, м. Маріуполь, пр. Будівельників, 129а
тел.: (0629) 58-75-00; e-mail: visnyk.mdu.filologia@gmail.com
Електронна версія видання знаходиться на: <http://visnyk-filologia.mdu.in.ua/>

Видавець «Редакційно-видавничий відділ МДУ»
87500, м. Маріуполь, пр. Будівельників, 129а
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК № 4930 від 07.07.2015 р.
Тираж 50 примірників. Замовлення № 038/19

ЗМІСТ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Альошина М. Д.

НОВІ ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЇ МАРКА ТВЕНА У КОНТЕКСТІ
СТАНОВЛЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА..... 11

Бродська О. О.

ІМПРЕСІОНІЗМ У ТВОРАХ ІВАНА ФРАНКА ТА АРТУРА ШНІЦЛЕРА..... 18

Горбач Н. В.

ХУДОЖНІ ВИМІРИ ТОТАЛІТАРИЗМУ В ПОВІСТІ М. МАЩЕНКА
«ДИТЯ ЄВРЕЙСЬКЕ»..... 24

Гулевич Л. О.

РЕФЛЕКСІЯ ПОЕЗІЇ «ВЕРХОВИНЕЦЬ» МИКОЛИ УСТИЯНОВИЧА
В ОПОВІДАННІ МАРКА ЧЕРЕМШНИ «ВЕРХОВИНА»..... 31

Гуцуляк С. І.

МІЖ / ІЗ МЕЧЕМ ТА ЛЕМЕШЕМ: ОБРАЗ УКРАЇНЦЯ В ПОЕЗІЇ
МИХАЙЛА ТКАЧА..... 38

Дроздовський Д. І.

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ МНОЖИННОЇ РЕАЛЬНОСТІ
ПЕРСОНАЖАМИ ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ РОМАНІВ..... 44

Дуркалевич В. В.

ШУЛЬЦІВСЬКІ ІНСПІРАЦІЇ У ПОВІСТІ ВІЛЬГЕЛЬМА ДІХТЕРА «БОЖИЙ
КІНЬ»..... 50

Ivanova N., Ryzhchenko O.

FANTASY AS A DEVELOPING PHENOMENON OF MODERN ART..... 58

Pluminati Porcari C.

LE INSIDIE SULLA VIA DEL GIUSTO. Il Laccio e Le Metafore Venatorie Nei
Salmi e Nell'interpretazione Dei Padri Cristiani..... 65

Ковалець Л. М.

ПІЗНАЮЧИ БОГА, ЛЮДИНУ, СВІТ: ПОЕЗІЯ МІРЧІ ЛЮТИКА ЯК ДУХОВНА
ВЕЛИЧИНА..... 73

Конончук Т. І.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ, АБО АНАТОЛІЙ ПОГРІБНИЙ ПРО ДОКІЮ ГУМЕННУ..... 81

Криницька Н. І.

ЛІС ЯК ЕЛЕМЕНТ МІФОЛОГІЇ ФРОНТИРУ В СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ НАУКОВІЙ ФАНТАСТИЦІ..... 88

Кузєбна В. В., Грєчуха Л. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ МАЛОЇ ПРОЗИ ШЕРВУДА АНДЕРСОНА (на матеріалі збірок новел «Тріумф яйця» і «Коні й люди»)..... 96

Літак А. М.

ЖІНОЧЕ ВІДЧУЖЕННЯ У РОМАНІ «СПОВНЕНІ ВІРИ» ЗОЇ ГЕЛЛЕР..... 106

Матвєєва Т. С.

ІРРАЦІОНАЛЬНЕ ЯК ЗМІСТОТВІРНА Й ФОРМОТВІРНА ДОМІНАНТА В РОМАНІ П. КУЛІША «МИХАЙЛО ЧАРНИШЕНКО, АБО МАЛОРОСІЯ ВІСІМДЕСЯТ РОКІВ ТОМУ»..... 115

Прищєпа Т. В., Осадча О. В.

АНАЛІЗ ВІЗУАЛЬНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ РОМАНУ МЕРІ ШЕЛЛІ «ФРАНКЕНШТЕЙН, АБО СУЧАСНИЙ ПРОМЕТЕЙ»..... 121

Тєтеріна О. Б.

ДАНТЕ І УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПРОБЛЕМА РЕЦЕПЦІЇ КРИЗЬ «ОПТИКУ» Ю. БОЙКА-БЛОХИНА–КОМПАРАТИВІСТА..... 127

Тиховська О. М.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ МІФОЛОГІЧНИХ ОБРАЗІВ ЧОРНОКНИЖНИКА ТА СОЛОМОНАРА..... 142

Fedosova M.

RECIPE FOR SURVIVAL: HIROSHI SAKURAZAKA'S SCIENCE FICTION NOVEL «ALL YOU NEED IS KILL»..... 149

Шєвців Г. М.

«ПОЕЗІЯ І ПРАВДА» Й.-В. ГЕТЕ ПРО БІБЛІЮ ЯК ДЖЕРЕЛО ДУХОВНОГО ОБРАЗУ АВТОБІОГРАФА..... 157

ЛІНГВІСТИКА

Гладченко А. М., Івасишина Т. А., Комарова О. С.	
СПЕЦИФІКА РОДОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ЗВАНЬ У СЛОВАЦЬКІЙ, ЧЕСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	163
Доронкіна Н. Є.	
ІЄРАРХІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ У ЖАНРІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ СТАТТІ.....	170
Ільченко І. І., Ісачук Н. В.	
ОНІМИ – ПОКАЗНИКИ ІСТОРИКО-ХУДОЖНЬОГО ХРОНОТОПУ ЗБІРКИ В. ЧАБАНЕНКА «САВУР-МОГИЛА».....	175
Косенко Н. М., Рябовол С. Л.	
НАУКОВИЙ ДИСКУРС У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ЛЕКСИЧНОМУ І ГРАМАТИЧНОМУ РІВНЯХ.....	183
Любимова С. А.	
СОЦІОКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ В ЛІНГВОКОГНІТИВНІЙ ПАРАДИГМІ.....	190
Малащук-Вишневська Н. В.	
КАТАХРЕЗА У СИСТЕМІ ПОЕТИКИ НОНСЕНСУ (НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ПОСТМОДЕРНІЗМУ).....	198
Малюга О. С., Ажогіна Н. В.	
МІСЦЕ І РОЛЬ КОМЕНТАРЯ В КОМУНІКАТИВНІЙ СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-НАУКОВОГО ДИСКУРСУ.....	203
Мініч Л. С., Кучеренко Д. Ю.	
ПОРУШЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ НОРМ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕЛЕКАНАЛАХ ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ ЯКІСНОГО ЕФІРНОГО МОВЛЕННЯ.....	211
Мороз А. А.	
БОЄЗДАТНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ АРМІЇ ТА ЇЇ УСПІХИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО- ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ (1853–1856 РР.) ОЧАМИ РОСІЯН-СВІДКІВ ПОДІЙ (ЛІНГВОІМАГОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ).....	217
Nevreva M., Grodska E., Sirotenko T.	
GENESIS OF NOMINAL ROOT MORPHEMES IN THE ENGLISH TEXT CORPORA OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL DISCOURSE.....	225

Ніколаєску Е. В.	
СПЕЦИФІКА МОВНОЇ ЕНАНТІОСЕМІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ.....	233
Олійник С. В.	
ВИЗНАЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИСУДКА ТА ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ІНШИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	239
Пахненко И. И., Телетова С. Г.	
СИНТАКСИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА НАЗВАНИЙ ТЕЛЕВИЗИОННЫХ ПЕРЕДАЧ.....	246
Pochtaruk H., Zaitseva O., Vorobiova E.	
SEMANTIC FEATURES OF THE HIGH-FREQUENCY NOUN SYSTEM IN THE ENGLISH TEXT CORPUS «ACOUSTICS AND ULTRASONIC TECHNOLOGY».....	255
Прокопович Л. С.	
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ СЛОВОТВІРНІ ОДИНИЦІ У РОМАНІ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ «МАФТЕЙ».....	263
Суїма І. П.	
ДІАЛОГ ЯК ФОРМА СПІЛКУВАННЯ.....	271
Чухно Т. В.	
ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ НОМІНАЦІЇ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ.....	280
Шемякіна Н. В.	
ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАВНИХ РЕЧЕНЬ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ПРЕСІ.....	287
Яценко П. І.	
СПРОЩЕННЯ СИНТАКСИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПІДРЯДНО-СУРЯДНОГО ПОЛІНОМА У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ).....	294
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	301
РЕДАКЦІЙНА ПОЛІТИКА НАУКОВОГО ВИДАННЯ «ВІСНИК МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ. СЕРІЯ: ФІЛОЛОГІЯ».	309
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ В ЗБІРНИКУ НАУКОВИХ ПРАЦЬ.....	312

CONTENTS

LITERATURE

Aloshyna M.

MARK TWAIN'S BIOGRAPHY AND STYLE: MAIN FEATURES.
DEVELOPMENT OF THE WRITER'S IDIOSTYLE..... 11

Brodska O.

IMPRESSIONISM IN THE WORKS OF IVAN FRANKO AND ARTHUR
SCHNITZLER..... 18

Horbach N.

THE FICTIONAL PARAMETERS OF TOTALITARIANISM
IN M. MASHCHENKO'S SHORT NOVEL «THE CHILD OF THE JEWS»..... 24

Hulevych L.

REFLECTIONS ON THE POEM VERKHOVYNETS (HIGHLANDER)
OF MYKOLA USTYIANOVYCH IN MARKO CHEREMSHYNA'S STORY
VERKHOVYNA (HIGHLANDS)..... 31

Hutsuliak S.

BETWEEN / WITH SWORD AND PLOWSHARE: IMAGE OF A UKRAINIAN
IN MYKHAILO TKACH'S POETRY..... 38

Drozdovskyi D.

SPECIFIC WAYS OF PERCEPTION OF THE MULTIFACETED REALITY
BY CHARACTERS OF THE POSTPOSTMODERNISTIC NOVEL..... 44

Durkalevych V.

SCHULZ'S INSPIRATION IN «GOD'S HORSE» BY WILHELM DICHTER..... 50

Ivanova N., Ryzhchenko O.

FANTASY AS A DEVELOPING PHENOMENON OF MODERN ART..... 58

Illuminati Porcari C.

PERFIDY ON THE PATH OF THE RIGHTEOUS MAN..... 65

Kovalets L.

COGNIZING GOD, MAN, UNIVERSE: MIRCHA LUTYK POETRY
AS A SPIRITUAL DIMENSION..... 73

Kononchuk T.

FEATURES OF REPRESENTATION OF ARTISTIC TEXT, OR ANATOLY
POHRIBNY ABOUT DOKIYA HUMENNA..... 81

Krynytska N.

FOREST AS AN ELEMENT OF THE FRONTIER MYTHOLOGY
IN CONTEMPORARY U.S. SCIENCE FICTION..... 88

Kuzebna V., Hrechukha L.

PECULIARITIES OF LINGUISTIC TECHNIQUES IN SHERWOOD
ANDERSON'S SHORT STORIES (based on collected short stories «The Triumph
of the Egg» and «Horses and Men»)..... 96

Litak A.

FEMALE ALIENATION IN ZOE HELLER'S NOVEL «THE BELIEVERS»..... 106

Matvieieva T.

IRRATIONAL AS A MEANING- AND FORM-MAKING DOMINANT
IN THE NOVEL BY P. KULISH «MICHAÏLO CHARNYSHENKO,
OR MALOROSSIYA EIGHTY YEARS AGO»..... 115

Pryshchepa T., Osadcha O.

ANALYSIS OF VISUAL INTERPRETATIONS OF MARY SHELLEY'S NOVEL
«FRANKENSTEIN: OR, THE MODERN PROMETHEUS»..... 121

Teterina O.

DANTE AND UKRAINIAN LITERATURE: THE PROBLEM OF RECEPTION
THROUGH THE OPTICS OF Y. BOYKO-BLOKHIN'S COMPARATIVE
RESEARCH..... 127

Tykhovska O.

PSYCHOLOGICAL BASIS OF MYTHOLOGICAL IMAGES OF BLACK
MAGICIAN AND SOLOMONAR..... 142

Fedosova M.

RECIPE FOR SURVIVAL: HIROSHI SAKURAZAKA'S SCIENCE FICTION
NOVEL «ALL YOU NEED IS KILL»..... 149

Shevtsiv H.

«POETRY AND TRUTH» BY J. W. GOETHE: THE BIBLE AS THE SOURCE
OF AUTOBIOGRAPHER'S SPIRITUAL IMAGE..... 157

LINGUISTICS

Hladchenko A., Ivasyshyna T., Komarova O. SPECIFIC NATURE OF GENDER DIFFERENTIATION OF MILITARY RANKS IN THE SLOVAK, CZECH AND UKRAINIAN LANGUAGES.....	163
Doronkina N. HIERARCHY OF ARGUMENTATION IN THE GENRE OF TECHNICAL RESEARCH PAPER.....	170
Ilchenko I., Isachuk N. ONYMS – INDICATORS OF THE HISTORICAL-ARTISTIC CHRONOTOP OF V. CHABANENKO’S COLLECTION «SAVUR-MOGHILA».....	175
Kosenko N., Riabovol S. SCIENTIFIC DISCOURSE IN THE MODERN ENGLISH LANGUAGE: THE MAIN CHARACTERISTICS OF THE LANGUAGE UNITS AT THE LEXICAL AND GRAMMATICAL LEVELS.....	183
Liubymova S. SOCIOCULTURAL STEREOTYPES IN COGNITIVE-LINGUISTICS PARADIGM.....	190
Malashchuk-Vyshnevskaya N. CATACHRESIS IN THE SYSTEM OF POETICS OF NONSENSE (ON POSTMODERN AMERICAN POETRY).....	198
Maliuha O., Azhohina N. THE PLACE AND ROLE OF COMMENTARY IN THE COMMUNICATIVE SYSTEM OF PROFESSIONAL-SCIENTIFIC DISCOURSE.....	203
Minich L., Kucherenko D. VIOLATION OF LEXICAL NORMS ON UKRAINIAN TV CHANNELS AS ONE OF THE PROBLEMS OF QUALITATIVE BROADCASTING.....	211
Moroz A. THE COMBAT CAPABILITY OF THE BRITISH ARMY AND ITS SUCCESSES DURING THE RUSSIAN-TURKISH WAR (1853–1856) WITH THE EYES OF RUSSIAN WITNESSES OF EVENTS (LINGUISTIC IMAGOLOGICAL ASPECT)....	217
Nevreva M., Grodska E., Sirotenko T. GENESIS OF NOMINAL ROOT MORPHEMES IN THE ENGLISH TEXT CORPORA OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL DISCOURSE.....	225

Nikolaiesku E.	
SPECIFIC NATURE OF LANGUAGE ENANTIOSEMIA IN THE FRENCH LANGUAGE.....	233
Oliinyk S.	
DETERMINATION OF PREDICATE TRANSFORMATION AND ITS PLACE AMONG OTHER TRANSFORMATIONS.....	239
Pakhnenko I., Tielietova S.	
SYNTACTIC STRUCTURE OF THE TITLES OF TELEVISION PROGRAMS.....	246
Pochtaruk H., Zaitseva O., Vorobiova E.	
SEMANTIC FEATURES OF THE HIGH-FREQUENCY NOUN SYSTEM IN THE ENGLISH TEXT CORPUS «ACOUSTICS AND ULTRASONIC TECHNOLOGY».....	255
Prokopovych L.	
INDIVIDUAL AND AUTHOR'S NOMINATIVE UNITS IN THE NOVEL «MAFTEY» BY M. DOCHYNETS.....	263
Suima I.	
DIALOGUE AS A FORM OF COMMUNICATION.....	271
Chukhno T.	
PECULIARITIES OF ENGLISH-LANGUAGE NOMINATION OF CUSTOMS PAYMENTS.....	280
Shemiakina N.	
FUNCTIONAL PECULIARITIES OF PARENTHETICAL CLAUSES IN THE FRENCH PRESS.....	287
Yatsenko P.	
THE SIMPLIFICATION OF THE SYNTACTICAL STRUCTURE OF SUBORDINATE-COORDINATE POLYNOME IN MODERN GERMAN (ON THE MATERIAL OF SCIENTIFIC DISCOURSE).....	294
INFORMATION ABOUT THE AUTHORS.....	301
EDITORIAL POLICY OF SCIENTIFIC JOURNAL «BULLETIN OF MARIUPOL STATE UNIVERSITY. VOLUME: PHILOLOGY».....	309
REQUIREMENTS FOR THE SCIENTIFIC PAPERS FOR PUBLICATION IN THE COLLECTED WORKS.....	312

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.111(73).09Твен

М. Д. Альошина

НОВІ ШТРИХИ ДО БІОГРАФІЇ МАРКА ТВЕНА У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА

У статті проаналізовано творчий шлях відомого американського письменника Марка Твена. Нове видання його автобіографії, надрукованої через сто років після смерті письменника висвітлює нові факти життя та творчості Семюеля Клеменса. Досліджено становлення ідіостилу письменника.

Ключові слова: Марк Твен, стиль, ідіостиль, автобіографія, американська література.

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-20-11-17

Постановка проблеми. Семюель Легхорн Клеменс, відомий під псевдонімом Марк Твен, відіграв провідну роль як першовідкривач нових шляхів та можливостей написання творів, визначивши своїм завданням якісний стрибок у розвитку американської літератури. Американський письменник, сатирик і гуморист, журналіст і видавець, він здобув міжнародну славу за свої повісті-подорожі, такі як «Простаки за кордоном» (Innocents abroad) (1869), «Загартовані» (Roughing it) (1872) та «Життя на Міссісіпі» (Life on the Mississippi) (1883), а також за свої пригодницькі романи «Пригоди Тома Сойера» (The Adventures of Tom Sawyer) (1876) та «Пригоди Гекльберрі Фінна» (Adventures of Huckleberry Finn) (1885).

Його твори належать до скарбниці світової літератури. Чимало науковців досліджували життя і творчість Марка Твена, проте творчість митця і досі лишається вивченою не до кінця. Біографія письменника загалом добре відома та висвітлена у таких працях: «Біографія: особисте та літературне життя Семюеля Клеменса» (А. Пейн), «Марк Твен: ілюстрована біографія» (К. Бернс), «Марк Твен: літературне життя» (Е. Емерсон), «Творчий шлях письменника» (Г. Н. Сміт), «Мій Марк Твен» (В. Д. Хоуелс), «Містер Клеменс та Марк Твен: біографія» (Дж. Каплан), «Марк Твен: пригоди Семюеля Клеменса» (Дж. Лавінг), «Небезпечна вода: біографія хлопчика, який став Марком Твеном» та «Марк Твен: життя» (Р. Пауерс), «Марк Твен» (А. С. Ромм), «Творчість Марка Твена та характер національної літератури» (П. В. Балдіцин), «Марк Твен. Критико-біографічний нарис» (М. Н. Боброва), «Марк Твен. Життя і творчість» (З. Я. Лібман) та ін. Варто відзначити книгу З. Я. Лібмана, «Марк Твен. Життя і творчість», яка вийшла 1977 р. в Києві і до сьогодні лишається єдиним україномовним монографічним дослідженням, присвяченим творчості американського письменника. **Метою статті** є дослідити творчий шлях та основні етапи становлення ідіостилу Марка Твена.

Аналіз досліджень і публікацій. Вільям Фолкнер писав, що Марк Твен був «першим по-справжньому американським письменником, і всі ми відтоді – його наступники», а інший класик американської літератури Ернест Гемінгвей вважав,

що «вся сучасна американська література вийшла з однієї книги Марка Твена, яка називається «Пригоди Гекльберрі Фінна» (Adventures of Huckleberry Finn) [3].

Літературна творчість письменника охопила практично п'ять десятиліть. Сфера його діяльності включала газети, журнали, книги та промови. Зауважимо, що Марк Твен це лише один з псевдонімів Семюеля Клеменса. Так, ще один з його псевдонімів – Томас Джефферсон Снодграс. Це ім'я завжди було смішним для С.Клеменса [11, с. 58; 13, с. 13;]. Він використовував цей псевдонім, коли писав у Каліфорнії. Через 30 років в «Американському претенденті», представивши двох персонажів – «Зілолалсамум Снодграс» та «Спінал Менінгітіс Снодграс», а також в «Томі Соєрі за кордоном» Твен підписався «відомий автор ... Снодграс» [13, с. 13]. Крім того, до 1863 року він підписував гумористичні нариси псевдонімом «Джош». Під цим псевдонімом Твен публікував пародії листів на подорожі кореспондентів, які з'являлися в національних газетах.

Нові штрихи в дослідницьку твеніану внесла публікація в листопаді 2011 р. «Автобіографії Марка Твена» видавництвом «Каліфорнія прес» за редакцією Елінор Сміт [4]. Публікація «Автобіографії» дала змогу по-новому поглянути на особистість і творчість Марка Твена. Адже тут, як зазначив сам автор, він намагався бути максимально чесним. Відзначмо, що перше видання «Автобіографії» уклав Альберт Бігелу Пейн 1924 року з матеріалів, надиктованих Марком Твеном [16]. Другий варіант «Автобіографії» опублікував у 1940 р. Бернард де Вотто [7]. Він поставив за мету: оприлюднити все з неопублікованих сторінок рукопису Твена, продиктованих 1906–1908 рр., що заслуговує інтересу (з його точки зору). На його думку, «Автобіографія» Твена служила письменникові втечею в хлопчачу ідилію, яку митець увічнив у «Томі Соєрі». І третій варіант автобіографії був опублікований Чарльзом Найдером у 1959 р. [4, с. 2]. Його метою було вкласти текст Твена в традиційні рамки автобіографічного жанру. Він вирішив створити відносно впорядковану і цілісну за тональністю книгу, головна тема якої – життя автора. Кожен з цих видавців використав лише частину авторського тексту, та жоден не наслідився подати її так, як того хотів Клеменс.

А. Пейн почав своє двотомне видання з купи рукописів і диктовок, здійснених до 1906 року, та з декількох текстів, які, можливо, не були частиною ранніх експериментів. Він упорядкував їх «відповідно до бажань автора... в тому порядку, як вони були написані, незважаючи на хронологію подій» [4, с. 2]. Пейн вилучив або навіть змінив деякі параграфи непомітно для читача, але зрештою визнав, що опублікував лише близько третини цілого тексту з типовими помилками та пропусками під назвою «Ранні роки у Флориді та Міссісіпі».

Американський письменник, журналіст і критик, а також біограф Твена Бернард де Вотто не поділяв думки А. Пейна щодо впорядкування «Автобіографії». У власній публікації він вибрав для друку лише ті параграфи, які не були надруковані Пейном. Упорядник хотів уникнути банальності та зауважив, що з превеликим задоволенням модернізував пунктуацію, видаливши сотні ком і тире, адже був упевнений, що виробив послідовніший план, ніж був у Марка Твена, та перепрошував, що пропустив «нецікаві», на його думку, факти [4, с. 3].

Чарльз Найдер також не схвалював рішення Пейна викласти «Автобіографію» не в хронологічному порядку, а в тій послідовності, в якій вона була продиктована. Як і Бернард де Вотто, Ч. Найдер пропустив те, що йому не подобалось, а також він був змушений вилучити ті частини, які заборонила друкувати донька письменника Клара Клеменс. Тож він реорганізував тексти в хронологічний виклад фактів – саме той тип автобіографії, який Твен заперечував [4, с. 3]. Таким чином, жодне з цих видань

не містило повного тексту автобіографії Марка Твена. Більш того, ні Пейн, ні де Вотто, ні Найдер не схвалювали варіанти автобіографії славетного письменника, укладені кожним із них.

Автор зауважував: «Я маю намір, щоб ця автобіографія, коли її надрукують після моєї смерті, стала зразком для всіх майбутніх автобіографій, а також я маю намір, щоб її читали та захоплювалися нею багато століть. Її форма та метод – минуле та майбутнє віч-на-віч, контрасти, через які по-новому запалюється інтерес, як через удар кременю та сталі. Крім того, ця автобіографія не містить строкатих епізодів з мого життя, але містить загальний досвід, з якого складається життя звичайної людини. Розповідь має зацікавити звичайну людину, бо ці епізоди – щось на зразок того, що їй добре відомо та в яких вона бачить власне життя, зображене та викладене друком». Його задум був таким: щоб жоден живий Рокфеллер, упродовж існування «Автобіографії», не міг викупити весь тираж [4, с. 441]. Крім того, існує припущення, що Марк Твен остаточно не вирішив, що включити, а що вилучити, і залишив величезний, дуже складний, неповний і незавершений рукопис, бо він не раз припиняв диктування. Адже письменник намагався створити новий стиль у написанні автобіографії.

Виходячи зі значення «Автобіографії», а також із того, що її огляд в україномовній літературі сьогодні відсутній, зупинимося коротко на її змісті. Перший том містить коротку хронологію життя С. Клеменса, біографії членів сім'ї та промови. У виданні автобіографії багато нових цікавих фактів про життя Клеменса та його сім'ї, в тому числі біографія Клеменса, складена його донькою С'юзі, а також враження про людей, з якими його зводило життя, та про події, які стали підґрунтям для його основних творів. Так, письменник згадує Р. Л. Стівенсона, Т. Б. Олдріджа, Т. Рузвельта, В. Вінтера, Г. Лонгфелло, Р. Емерсона, Ч. Д. Ворнера, генерала Гранта, Дж. Малоуна, Дж. Гудмана, Д. Мунро, Ч. Перкінса, Г. Робінсона, сенатора Тілмана, Ч. Кінгслі, Т. Гарді, Р. Браунінга, лорда Хугхтона, Л. Керолла, Дж. Д. Рокфеллера та ін. [4, с. 259–273]. На сторінках I тому ми можемо знайти листування С. Клеменса з Л. Хадсон, Дж. Біті, Ф. Грантом, Дж. Брауном, С. Гікбі, Х. Келлер. Крім того, метою видання було опублікувати повний текст «Автобіографії» так, як цього хотів Твен.

Митець описує людей, з яких змальовані персонажі його книг, а також те, як він публікував свої твори. Зокрема, ми можемо ознайомитися з розповіддю про те, як Клеменси разом із сусідськими дітьми розігрували «Принца та жебрака» [4, с. 335]. Марк Твен згадав і про своє життя на Villa di Quarto в Італії, даючи детальний опис будинку та архітектури. Зауважмо, що у виданні є й уривок розмови письменника з А. Пейном. Вони вели дискусію щодо обсягу майбутньої автобіографії: чи це буде 100 000 слів чи 80 000. Марк Твен відверто критикував владу та senatorів; так, він розповідає про поразку містера Блейна на президентських виборах, пояснює, що частіше підтримував республіканців, ніж демократів, хоча не належав до жодної партії [4, с. 315]. Слід додати, що Твен також розповів деякі подробиці зі свого особистого життя: тут він згадав Мері Міллер, Мері Лейсі, Артїмішу Брігс, почуття до яких надихали письменника на творчість [4, с. 417].

Виходячи з «Автобіографії» Марка Твена, наголосімо, що письменник не мав чітко окреслених норм і правил стилю. Він не прагнув наслідувати будь-які течії і традиції. Контрасти високого та низького стилів, на його думку, мали розпалити інтерес до його книг. Письменник навмисно використовував різні діалекти та їх модифіковані види, щоб виробити новий літературний стиль. Письменник прагнув створити нову форму та метод написання творів. Його твори містять епізоди з власного життєвого досвіду Твена. Автор хотів, щоб його твори зацікавили звичайних людей,

адже в них є те, що читачам добре відомо і в чому вони бачать власне життя. Крім того, мовою своїх персонажів він намагався передати реальну мову, якою на той час розмовляли американці. С. Клеменс хотів, щоб його книги читали упродовж багатьох століть.

Марк Твен писав свої книги доступною мовою, зрозумілою широкому загалу простих американців. Він зміг поєднати в своїх творах сатиру, небилицю та гумор. Як згадувала донька письменника, С'юзі: тато рідко пише абзац, який не містить гумору [4, с. 348]. Упродовж багатьох років він намагався віднайти нові літературні форми, які дадуть змогу обходитись без традиційних форм [6, с. 59]. Газети оцінили його книги як легкі й кумедні, придатні для дозвілля та подорожей.

Сучасний американський дослідник Фредерік Андерсон вважає, що Марку Твену вдалося створити особливий літературний стиль, який відобразив риси Америки, його світосприйняття, світовідчуття [5]. Крім того, письменник допоміг розвинути сучасний американський стиль і був першим, хто коли-небудь використовував американський діалект на рівні мистецтва. Твен як ніхто до нього майстерно використовував місцевий, класовий та расовий діалекти [7, с. 27].

Оглядаючи ідіостиль Твена, слід насамперед відзначити загальновідоме: письменник був неперевершеним майстром гумору. Його перші твори народилися під впливом «сміхової стихії». Але поступово доброзичливий сміх перетворювався на гостру сатиру, універсальний характер якої розкривається в його пізніх творах.

Зауважимо, що стиль письменника еволюціонував. Поступову зміну від гумору до сатири можна поділити на такі етапи: веселощі західної молоді у «Простаках за кордоном» та «Загартовані», ці твори – картини яскравого духу фронтиру; потім занурення в сатиру в «Позолоченому віці»; спогади минулої молодості, яка пройшла у «Пригодах Тома Соєра», «Житті на Міссісіпі», «Пригодах Гекльберрі Фінна»; екскурс у Середні Віки та романтичний спалах пристрастей Просвітництва у «Принці та злидарі», «Янкі з Коннектикуту при дворі короля Артура»; пошуки ідеалу та мрія про ідеальну жінку в «Жанні д'Арк»; і нарешті – «Таємничий незнайомиць» та «Якою є людина?» – люта сатира розчарування, крик ідеаліста, який розуміє, що мрії оманливі [17, с. 91].

Так, у повісті «Простаки за кордоном» ми бачимо, як пересічні американці, подорожуючи, торгуються на ринках і захоплено усвідомлюють, що кожна мова, крім їхньої, смішна, водночас не усвідомлюючи своєї чужоземності [13, с. 19]. На думку М. Мендельсона [1, с. 7], письменник додав у свій твір чимало відвертої або глибоко завуальованої іронії, скерованої проти небезпечних противників. Л. Діккінсон зауважує, що, переглядаючи свій твір, Марк Твен зробив чимало виправлень, а саме: повидалаяв повтори в одному абзаці, що допомогло йому уникнути монотонності висловлювання. Щоб зробити свою мову більш прийнятною, Клеменс надав їй більшої формальності. Письменник підняв загальний рівень дикції, змінивши: *'wanted to go'* на *'wished to go'*, *'chance'* на *'opportunity'*, *'try'* на *'attempt'*. Крім того, Клеменс видалив деякі «розмовні висловлювання», які, на його думку, могли сприятися образу [7, с. 107–122].

Тогочасні газетні критики оцінили книгу як придатну для дозвілля. Автор дивовижно точно зображає різні місця і події. Іронія Твена чудова і далекоюсяжна, його жартівлива сатира зворушує душу. Загалом книга добре написана; це інструкція, оригінальна і захоплива; вона відкрита, щира і правдива; вона гостра, сатирична і кумедна; її описи живі, стиль – унікальний, вона дасть читачам новий погляд на країни та людей, які в ній описані [15, с. 33–91]. Зауважимо, що перші комічні твори

Марка Твена – це лише словесні витівки та жарти, а його ставлення до панівної культури – вороже.

Роман «Загартовані», опублікований 1872 року, є напівавтобіографічним твором. У передмові письменник зазначає: «Це не історичний нарис і не філософський трактат, а лише розповідь про пережите. Я описав декілька бурхливих років свого бурлакування». З метою пародії письменник перебільшує людську наївність у романі, але автор не просто переповідає факти, а образно інтерпретує власний досвід життя на Далекому Заході [12, с. 53]. У своєму романі Марк Твен використовує контраст між розмовною та педантичною мовою, сленг, діалект та часом зумисне «пишномовний» стиль.

У своїй книзі «Життя на Міссісіпі» Марк Твен намагався пояснити, як саме він змінився в процесі «дослідження річки». Тут письменник не використовує лише просторіччя та не обмежується словником «лісових нетрів». Він може створити надзвичайно химерні ефекти, не використовуючи жодних літературних прийомів [12, с. 81].

Повість «Принц та злидар» переносить читачів до I епохи Тюдорів і розповідає про історію двох хлопчиків, які народилися в той самий день, фізично схожі й одного разу міняються місцями й соціальними ролями [10]. У книзі змальований контраст між світом злиднів і безправ'я та світом розкошів та гніту. Твен створив образ представника низів, який хоче, щоб життя було інакшим, і, за всієї своєї неосвіченості, спроможний керувати державою гуманніше, аніж «природжені правителі» [2, с. 9]. Захопливі пригоди сполучаються в цій повісті з мрією простого американця розбагатіти: ти був жебраком – і раптом ти вже багатий і золотою печаткою королівства колеш горіхи. Простому читачеві це сподобалося. Загалом твенівська проза з середини 1870-х років відходить від фантастики західного гумору, все більше тяжіє до реального життя, побутових сюжетів та побутових ситуацій [1, с. 82].

Роман «Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура» ілюструє абсурдність політичних та соціальних норм. Письменник розпочав книгу в грудні 1885 р., потім відклав її через декілька місяців до літа 1887 р. та нарешті закінчив 1889 р. [10]. У передмові до свого роману Твен написав: «Якщо хто-небудь схильний засуджувати нашу сучасну цивілізацію, що ж, перешкодити цьому не можна, але непогано іноді провести порівняння між нею і тим, що робилося на світі раніше, а це повинно заспокоїти і вселити надію». У цьому творі Твен використав прийом подорожі у часі, внаслідок чого багато сучасних авторів технологій опинилися в Англії часів короля Артура. Технічні подробиці, наведені в романі, свідчать про добре знайомство письменника з досягненнями сучасної йому науки. Цією книгою Твен завоював прізвисько «Сервантес XIX століття». Книга поєднує в собі жарт і сатиру [15, с. 281–321].

Використання то високого, то низького стилю для досягнення ефекту комічності – це типовий, рідний американський гумор, навіть у найгрубіших його виявах. Ефект залежав від інтуїтивного усвідомлення читачем конфлікту подвійного бачення світу [14, с. 2]. Очевидна різниця між «високим» та «низьким» стилем полягає в мові його персонажів, а використання місцевих діалектів було одним з найпростіших джерел гумору [14, с. 4].

Письменник використовував діалект округу Пайк. Його навчання на Заході навчило його переписувати діалект, маніпулювати професійним жаргоном та викривати словесну помпезність. Він навчився записувати словами живу картину [9, с. 60]. Загалом у стилі Твена відбито його особисте світобачення світу.

Висновки. Постать Марка Твена є суперечливою, як і його творчість. Його найвідоміші романи в різних штатах США неодноразово засуджували та забороняли друкувати. Але, названі спочатку «ганебними і непристойними», вони зрештою були визнані втіленням неповторного стилю письменника. Його новаторський стиль відтворювали в перекладах різними мовами, і перекладачам доводилося шукати нестандартних підходів для передачі визначальних рис його ідіостилю. Незважаючи на те, що пройшло вже понад сто років від смерті автора, його популярність не зменшується, його твори актуальні та цікаві, свіжі та колоритні. Письменник зумів нагадати про себе знову, коли вийшли два томи його «Автобіографії», що показала нові сторони життя і творчості Семюеля Клеменса.

Автобіографія внесла нові штрихи та висвітлила нові факти з життя письменника. В ній Марк Твен писав, що прагне виробити новий літературний стиль, а також нову форму та методи написання творів. В його особливому стилі відбилосся його світовідчуття, світосприйняття, що зробили його книги цікавими та захоплюючими для читачів упродовж століть. Він був першим, хто використав діалект на рівні мистецтва.

Перспективою подальших досліджень вважаємо визначення основних етапів дослідження ідіостилю письменника та його стильових домінант, а також окреслення алгоритму для відтворення ідіостилю автора цільовою мовою.

Список використаної літератури

1. Балдицын П. В. Творчество Марка Твена и национальный характер американской литературы / П. В. Балдицын. – Москва : Высшая школа, 2004. – 299 с. ; Balditsyn P. V. Tvorchestvo Marka Twena i natsionalnyy kharakter amerikanskooy literatury / P. V. Balditsin. – Moskva : Vysshaya shkola, 2004. – 299 s.
2. Мендельсон М. О. Марк Твен (1835–1910) / М. О. Менделъсон. – Москва : Знание, 1960. – 46 с. ; Mendelson M. O. Mark Twen (1835–1910) / M. O. Mendelson. – Moskva : Znanie, 1960. – 46 s.
3. Твен Марк [Електронний ресурс] // Bookland. – Режим доступу : <https://bookland.com/ukr/contributors/mark-twain?page=3> ; Tven Mark [Elektronnyi resurs] // Bookland. – Rezhym dostupu : <https://bookland.com/ukr/contributors/mark-twain?page=3>
4. *Autobiography of Mark Twain* / ed. by H. E. Smith. – Berkeley : University of California press, 2011. – Vol. I. – 736 p.
5. Anderson F. *A Pen Warmed Up in Hell: Mark Twain in Protest* / F. Anderson. – New York : Harper and Row, 1972. – 183 p.
6. Cunliffe M. *The Literature of the of the United States* / M. Cunliffe. – Harmondsworth : Penguin Group, 1986. – 512 p.
7. De Voto B. *Mark Twain at work* / B. De Voto. – Cambridge : Harvard University Press, 1942. – 144 p.
8. Dickinson L. T. *Mark Twain's revisions in writing. The innocents abroad* / L. T. Dickinson // *American Literature*. – 1947. – Vol. 19, № 2. – P. 139–157.
9. Ferguso De Lancy J. *Mark Twain. Man and Legend* / J. Ferguson De Lancy. – New York : Russell and Russell, 1966. – 352 p.
10. Fetterley J. *The sanctioned rebel* / J. Fetterley // *Studies in the novel*. – 1971. – Vol. 3, № 3. – P. 293–304.
11. Fishkin S. F. *From fact to fiction. Journalism and imaginative writing in America* / S. F. Fishkin. – Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1985. – 265 p.
12. Jones H. M. *The theory of American Literature* / H. M. Jones. – Ithaca, New York : Cornell University Press, 1966. – 240 p.
13. Lewis Leary *Mark Twain*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1965 – 48 p.

14. Loving J. Mark Twain : The Adventures of Samuel L. Clemens / J. Loving. – Berkeley : University of California Press, 2010. – 491 p.

15. Mark Twain's weapons of satire : anti-imperialist writings on the Philippine-American War / ed. by J. Zwick. – Syracuse : Syracuse University Press, 1992. – 213 p.

16. Paine A. B. Mark Twain, A Biography : The Personal and Literary Life of Samuel Langhorne Clemens / A. B. Paine. – New York : Harper & Brothers, 1912. – 606 p.

17. Parrington V. L. Main Currents in American thought. The beginning of critical realism in America, 1860–1920 / V. L. Parrington. – Norman : University of Oklahoma press, 1987. – Vol. III : Main currents in American thought. – 429 p.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2019.

M. Aloshyna

MARK TWAIN'S BIOGRAPHY AND STYLE: MAIN FEATURES.

DEVELOPMENT OF THE WRITER'S IDIOSTYLE

The article is devoted to exploring the biography and creative work Mark Twain, a famous American writer. The problem of development of Twain's idiosyle is investigated. His works belong to the treasure of the world literature. A lot of scientists had studied the writer's biography and style before but a new issue of his Autobiography published in 2011, a hundred years after Mark Twain's death, opened new facts of Samuel Clemens' life and creative work. The writer confessed that he tried to invent some new literary forms and genres that could still evoke his readers' interest years after the publication of his works. The first edition of Mark Twain's biography was composed by Albert Bigelow Paine in 1924. The second variant of Autobiography was published in 1940 by Bernard de Voto. The third variant of Autobiography was published by Charles Neider in 1959. But all of them chose separate extracts from the materials dictated by Twain. They used only the author's text only partly but no one presented the autobiography in a way Mark Twain wanted.

Taking into account Mark Twain's Autobiography, it's important to note that the writer didn't have exact norms and rules of a literary style. He didn't want to follow any tradition or literary movements. In his view, the contrasts of high and low styles should evoke reader's interest. The writer used different dialects and their modifications in order to invent a new literary style. Samuel Clemens tried to create a new form and method of writing. His works contain episodes based on Twain's personal experience. The author tried to show the real language by means of his character's language.

Mark Twain's literary work lasted almost for five decades. The area of Clemens' activity included newspapers, journals, books and speeches. It is important to note that he had several pseudonyms, among them are the following ones: Thomas Jefferson Snodgrass and Josh.

While investigating Twain's idiosyle, one should realize that the writer was the unsurpassed master of humor. His first works appeared under the influence of «humorous movement». But gradually his kind laugh transformed into sharp satire in his late works.

The change from humor to satire can be divided into the following stages: merriment of western youth in «Innocents abroad» and «Roughing it»; then dipping into satire in «The Gilded age»; reminiscences of the past youth in «The Adventures of Tom Sawyer», «Life on the Mississippi», «Adventures of Huckleberry Finn»; excursus in Middle Ages and romantic outbreak of Enlightenment in «Prince and the Pauper», «A Connecticut Yankee in King's Arthur's Court»; search for ideals and dreams about the ideal woman in «Joan of Arc», and, finally, «Mystery Man» and «What is a man?» – sharp satire and disillusion.

Key words: Mark Twain, style, idiosyle, autobiography, American literature.